

Рецензія

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Твердохліб Наталії Валеріївни «Розвиток креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах», подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність та доцільність проблеми дослідження, обраної Н. В. Твердохліб визначається необхідністю в радикальному переосмисленні стандартів професійної підготовки майбутніх учителів, потребою в енергійних, професійно-креативних фахівцях, зокрема, вчителів музичного мистецтва, здатних до творчої роботи в умовах модернізації сучасної української освіти в умовах реформування та розбудови Нової української школи.

В умовах модернізації освіти креативність та творчий потенціал особистості розглядається як основна кваліфікаційна характеристика майбутнього учителя. З огляду на це набуває актуальності пошук шляхів підготовки майбутнього фахівця, здатного до креативної діяльності. Адже вчитель музичного мистецтва є тією особистістю, на професійну діяльність якого покладено відповідальність за інтелектуальну, морально-естетичну, базисну підготовку підростаючого покоління.

Необхідність в інноваційних змінах шляхів підготовки вчителя, зокрема, вчителя музичного мистецтва, відображено в основоположних освітніх документах: законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року тощо, в яких зауважується, що освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, художнього, соціального та економічного розвитку суспільства і держави.

Таким чином, актуальність дослідження Н. В. Твердохліб незаперечна, його можна розглядати як відповідь педагогічної науки на соціальне

замовлення щодо підвищення якості освіти, як умови інтеграції вищої освіти України до європейського освітнього простору.

Дисертаційне дослідження виконувалось у структурі науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (Державний реєстраційний номер 0115U002571).

Слід відзначити глибоке усвідомлення здобувачкою провідних ідей цілісного розвитку особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва в вищому навчальному закладі. Структура дисертації логічна і послідовна.

У вступі чітко сформульовані мета і завдання дослідження та засоби їх досягнення, наукові методи й підходи. Н. В. Твердохліб обґрунтовано доводить значущість дисертаційної роботи, використовуючи значний систематизований емпіричний матеріал. Наукова новизна роботи полягає в визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах; уточненні сутності, структурних компонентів, критеріїв та рівнів креативності майбутніх учителів музичного мистецтва; подальшій розробці форм та методів розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах.

Структура роботи відповідає основним вимогам АК МОН України до дисертаційних робіт: вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу та додатків. Дисертанткою опрацьовано значну кількість наукових джерел авторів сьогодення і минулого (список опрацьованих джерел складає 244 найменування, з яких – 17 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації – 245 сторінок, основний зміст подано на 184 сторінках.

Апробація результатів дослідження є достатньою. Основні наукові положення та практичні рекомендації дослідження обговорювалися на наукових зібраннях різного рівня, а саме: міжнародних, всеукраїнських,

регіональних науково-практичних конференціях (8); на засіданнях кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2015-2018 рр.), на засіданнях циклової комісії теоретичних дисциплін і кафедри теорії і методики музичного виховання Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу (2015-2017 рр.).

Результати дослідження дисертанткою презентовано у 16 одноосібних наукових і науково-методичних працях, серед яких: 5 статей у фахових виданнях України; 2 – у закордонних виданнях; 8 тез у матеріалах конференцій; 1 методичні рекомендації.

Дослідження проводилось упродовж 2014 – 2017 років і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку: констатувальний, формувальний та контрольний.

У першому розділі – «Теоретичні основи проблеми розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва» – розкрито філософські, психологічні та педагогічні основи проблеми розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва; визначено сутність ключових понять: «креативність», «креативна особистість», «креативне мислення», «педагогічна креативність», «творчість», «творча діяльність», «творчі здібності», «музичне мистецтво»; визначено структуру креативності майбутніх учителів музичного мистецтва та виокремлено компоненти, критерії та рівні сформованості креативності у студентів педагогічних коледжів – майбутніх учителів музичного мистецтва. Здійснено аналіз наукової літератури, що дозволило дослідити базові дефініції в історичному, філософському, психологічному та педагогічному аспектах.

Дисертанткою визначено креативність майбутніх учителів музичного мистецтва як інтегральну особистісно-професійну якість, що полягає у здатності до педагогічної творчості у викладанні музичного мистецтва; оригінальне вирішення педагогічних проблем з урахуванням специфіки викладання предмету; активне використання інноваційних технологій навчання на основі своєрідності професійної діяльності учителя музичного мистецтва.

Педагогічну креативність майбутніх учителів музичного мистецтва автор дисертаційного дослідження потрактовує як сукупність набутих знань зі спеціальних навчальних дисциплін (сольфеджіо, теорія музики, основний музичний інструмент, методика музичного виховання, історія музики тощо), що є необхідною базою для осмислення художніх образів музичних творів; активність, бажання студента ретельно виконувати заданий репертуар, дії якого спрямовані на реалізацію отриманих знань, вирішення нестандартних ситуацій, бажання слухати музику та розвивати виконавські можливості; бажання студентів до креативності у різних видах музично-творчої діяльності.

У другому розділі – «Педагогічні умови та модель розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах» – розкрито педагогічні умови, запропоновано модель розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах й особливості організації роботи з розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Дисертанткою обґрунтовано та запропоновано педагогічні умови розвитку креативних здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах. До них віднесено: формування пізнавальної мотивації студентів педагогічних коледжів у процесі використання активних методів навчання; розвиток креативних здібностей у процесі інтеграції теоретичної та виконавської підготовки; забезпечення креативного розвитку в процесі індивідуальних занять у класі фортепіано.

Запропонована модель розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах містить такі структурні компоненти: мету, методологічні підходи, принципи, функції, компоненти, критерії, рівні сформованості креативності у майбутніх вчителів музичного мистецтва, педагогічні умови та методичний супровід, очікуваний результат.

Методику реалізації педагогічних умов розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва дисертанткою узагальнено в розроблених та апробованих у процесі експериментального дослідження методичних

рекомендаціях «Розвиток креативності студентів в класі фортепіано», мета яких – ознайомлення викладачів та студентів з методикою розвитку креативності студентів на основі використання творчих завдань.

У третьому розділі – «Експериментальне дослідження ефективності педагогічних умов розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах» – висвітлено методику проведення педагогічного експерименту, здійснено узагальнення результатів педагогічного експерименту та зроблені висновки про ефективність запропонованих педагогічних умов та моделі.

Результати проведеного педагогічного експерименту показали позитивну динаміку та засвідчують ефективність впровадження педагогічних умов розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва та застосування методичного супроводу педагогічних умов та основних шляхів їх реалізації.

Достовірність висновків, результатів дослідження забезпечена логікою і методологією розв'язання завдань, використання системи методів дослідження, репрезентативності вибірки, кількісним і якісним аналізом експериментальних даних, зафіксованих у дослідженнях емпіричних актів, у практиці діяльності педагогічних коледжів.

Рецензовану роботу виконано на високому науковому рівні, їй властива оригінальність, актуальність, доступність, усі висновки Н.В.Твердохліб чітко і логічно обґрунтовані. Таким чином, мету і завдання дисертаційного дослідження можна вважати досягнутими. Одержані результати підтверджують наукову компетентність автора як дослідника. Автореферат дисертації адекватно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Досліджуючи філософський та психолого-педагогічний аспекти креативності майбутніх вчителів музичного мистецтва, бажано

розмежовувати погляди вчених із власними трактуваннями досліджуваних дефініцій, оскільки не завжди можливо чітко прослідкувати власні авторські визначення Н. В. Твердохліб. Розглядаючи у 1 розділі ключові дефініції, варто більш чітко сформулювати відмінності (або ж єдність, взаємозалежність) між поняттями «креативність» та «творчість», оскільки позиція дисертантки щодо цього не зовсім зрозуміла.

2. Звернути увагу на відповідність назви підрозділів та висновків до них. Зокрема, йдеться про підрозділ 1.1. «Креативність майбутніх учителів музичного мистецтва як наукова категорія: філософський та психолого-педагогічний аспект», висновком до якого є представлення визначення дефініції «творчість» (стор. 54).

3. У підрозділі 2.1. «Обґрунтування моделі та педагогічних умов розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва» Н. В. Твердохліб представлено модель розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах, до якої внесено мету, методологічні підходи, специфічні принципи, функції, компоненти, педагогічні умови, критерії, рівні та результат розвитку креативності студентів – майбутніх учителів музичного мистецтва (стор. 117-135), що цілком слушно. Проте, на нашу думку, робота значно виграла б, якби дисертантка більш глибоко представила аналіз методологічних підходів та функцій креативності майбутніх учителів музичного мистецтва (які лише перераховані), а також внесла до моделі показники, за якими здійснювалося експериментальне дослідження.

4. На нашу думку, в дисертаційному дослідженні порушено послідовність та наступність здійснення педагогічного експерименту (з його етапами: констатувальний, формувальний, контрольний). Спочатку здійснюється опис формувального етапу педагогічного експерименту в підрозділі 2.2. «Методика реалізації педагогічних умов розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах». Натомість підрозділ 3.1. «Стан розвитку креативності майбутніх

учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах» містить опис констатувального етапу педагогічного експерименту.

5. Залишається незрозумілим, студенти яких курсів педагогічних коледжів були залучені до педагогічного експерименту, оскільки в ході опису педагогічного експерименту зустрічається досить розрізнена інформація: на сторінках 163, 170 та 195 зазначено, що педагогічний експеримент проводився зі студентами 1-2 курсів, тоді як на сторінках 142, 166 та 180 вказано, що педагогічний експеримент проводився зі студентами 3 курсу. На нашу думку, було б доречним уточнити, студенти яких курсів були залучені до проведення педагогічного експерименту.

6. У ході констатувального експерименту дисертантка Твердохліб Н.В. доречно виявляє рівень попередньої підготовки студентів (попереднє навчання студентів у музичній школі) спеціальності «Музичне мистецтво» у ході проведення анкетування. На нашу думку, це вкрай важлива умова подальшого креативного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва. Студенти, що попередньо навчалися в музичних школах, та студенти без попередньої музичної підготовки (які у педагогічному коледжі лише розпочинають оволодівати початковими, елементарними виконавськими навичками), не можуть в однаковій мірі оволодівати виконавськими навичками, а відтак, і розвиток креативності студентів з різною музичною підготовкою здійснюється по-різному. З огляду на це, доцільно було б звернути увагу на диференціацію в підборі творчих завдань для студентів з різною музично-виконавською підготовкою з метою більш ефективного формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва.

7. У висновках до II розділу вказано, що педагогічні умови розвитку креативності реалізуються через інноваційні підходи та сучасні технічні засоби (інтернет, інтерактивна дошка тощо). Бажано було б доповнити методику реалізації педагогічних умов описом використання означених технічних засобів

у процесі формування креативності студентів спеціальності «Музичне мистецтво», оскільки в тексті дисертаційного дослідження застосування цих технічних засобів, на нашу думку, не висвітлено в достатній мірі.

8. Робота потребує стилістичного та технічного редагування.

Однак, вказані зауваження та міркування не знижують високої теоретичної і практичної значущості проведеного дисертаційного дослідження.

У цілому, робота Н.В.Твердохліб вирізняється достатнім рівнем теоретичного узагальнення, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до розв'язання наукової проблеми.

Визначені теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені автором наукові положення мають наукову, теоретичну і практичну цінність. Їх актуальність і значимість для практичної діяльності сучасної системи педагогічної освіти дають підставу вважати, що дисертація Наталії Валеріївни Твердохліб «Розвиток креативності майбутніх учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах» є самостійною і завершеною науковою роботою, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

завідувач кафедри мистецьких дисциплін

Барського гуманітарно-педагогічного коледжу

імені Михайла Грушевського

М. О. Мороз